

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.สำเนียง เลื่อมใส	ป.ธ.๙ (นาคหลวง), พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), Ph.D. (Sanskrit)
ดร.ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์	ศศ.บ. (โบราณคดี), ศศ.ม. (โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์), Ph.D. (โบราณคดี)
ร.อ.หญิง สิริดา สายเพชร	ค.บ. (มัธยมศึกษา สังคมศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา และแนะแนว), ค.ม. (นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร)
นายสัจจาวุฒิ รอดสำราญ	น.บ. (นิติศาสตร์), น.ม. (กฎหมายระหว่างประเทศ)

ผู้ตรวจ

ดร.ปารिता เสือพันธ์	B.A. (Economics), M.P.P. (Public Policy), Ph.D. (Comparative International Education with Concentration in Economics of Education)
ผศ. ดร.สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน	ป.ธ.๕, พธ.บ. (บริหารการศึกษา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), ปรัช.ด. (ปรัชญาและศาสนา)
ผศ. ดร.รังสรรค์ เกตุอ้อต	วท.บ. (ภูมิศาสตร์), วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม), ปรัช.ด. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)
ผศ. ดร.พัฒมณ สิ้นหน่ง	ศศ.บ. (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา), ศศ.ม. (รัฐศาสตร์), ปรัช.ด. (การเมือง)
นางสาวยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา	กศ.บ. (ประวัติศาสตร์), อ.ม. (ประวัติศาสตร์)
นางศจีพร สมบูรณ์ทรัพย์	กศ.บ. (ประวัติศาสตร์), ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)
นางสาวสุชาดา วราห์พันธ์	กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

บรรณาธิการ

นางศจีพร สมบูรณ์ทรัพย์	กศ.บ. (ประวัติศาสตร์), ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)
นางสาวสุชาดา วราห์พันธ์	กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
๖๕/๑๐๕ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๒๐๐
โทร. ๐ ๒๕๘๔ ๕๘๘๕, ๐ ๒๕๘๔ ๕๕๕๓, ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๘๐-๒
โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๕๓, ๐ ๒๕๘๒ ๒๓๑๓

ฝ่ายวิชาการ :
๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๔๘๑๘-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๖๖๘-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN 978-616-07-2609-7
ราคา ๑๐๕ บาท

**สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด**

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สารที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สารที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ สารที่ ๔ ประวัติศาสตร์ สารที่ ๕ ภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เนื้อหาในหนังสือเรียนเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๕ สาระ เริ่มจาก **สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม** แบ่งเป็น ๔ หน่วย ประกอบด้วย พุทธประวัติ พุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหน้าที่ชาวพุทธและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม แบ่งเป็น ๒ หน่วย ประกอบด้วย ครอบครัวของฉันและโรงเรียนของเรา

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ แบ่งเป็น ๒ หน่วย ประกอบด้วย ชุมชนดีมีความสุข และใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น ๔ หน่วย ประกอบด้วย วัน เดือน ปี ตามปฏิทิน และช่วงเวลาในชีวิตประจำวัน ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และชาติไทยและแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของเรา

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ แบ่งเป็น ๓ หน่วย ประกอบด้วย เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว แขนผังและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

ทุกสาระมีการปรับปรุงเนื้อหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ส่งเสริมผู้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดในการมีวิจารณ์ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ท้ายหน่วยมีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และคำถามพัฒนากระบวนการการคิด ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

โครงสร้างเนื้อหา

(สำหรับครูและผู้ปกครอง)

พระพุทธศาสนา					หน้าที่พลเมือง				
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข					มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข				
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ					มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข				
หน่วยการเรียนรู้ที่	โครงสร้างเนื้อหา	มฐ. ๑.๑				มฐ. ๑.๒			
		๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	
๑	พุทธประวัติ	✓							
๒	พุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง		✓						
๓	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			✓	✓				
๔	หน้าที่ชาวพุทธและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					✓	✓	✓	
เศรษฐศาสตร์					ภูมิศาสตร์				
มาตรฐาน ส ๑.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ					มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ				
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก					มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน				
หน่วยการเรียนรู้ที่	โครงสร้างเนื้อหา	มฐ. ๑.๑				มฐ. ๑.๒			
		๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	
๑๓	เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว	✓							
๑๔	แผนผังและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว		✓	✓					
๑๕	การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม					✓	✓	✓	✓
ประวัติศาสตร์									
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ					มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น				
มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย									
หน่วยการเรียนรู้ที่	โครงสร้างเนื้อหา	มฐ. ๔.๑			มฐ. ๔.๒		มฐ. ๔.๓		
		๑	๒	๓	๑	๒	๑	๒	๓
๙	วัน เดือน ปี ตามปฏิทิน และช่วงเวลาในชีวิตประจำวัน	✓	✓						
๑๐	ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว			✓					
๑๑	ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา				✓	✓			
๑๒	ชาติไทยและแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของเรา						✓	✓	✓

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน (สำหรับครูและผู้ปกครอง)

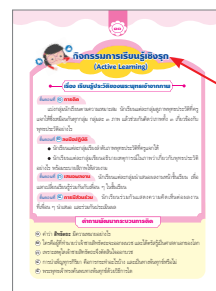
หนังสือเรียนเล่มนี้แบ่งเป็น ๕ สารการเรียนรู้ เริ่มจาก

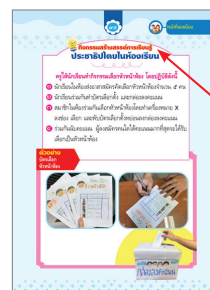
ในเล่มใช้ภาพประกอบการเรียนรู้ ๔ สี
ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ขนาดตัวอักษร
ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

หากมีคำศัพท์ที่อ่านยาก
มีคำอ่านประกอบ
เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ
อ่านได้อย่างถูกต้อง

มี กิจกรรมการเรียนรู้
เชิงรุก Active Learning
ท้ายหน่วยการเรียนรู้

ท้ายหน่วยการเรียนรู้
มีกิจกรรมสร้างสรรค์
การเรียนรู้
ที่หลากหลาย

มีสรุปสาระสำคัญ
ที่ผู้สอนช่วยประกอบ
การอธิบาย เสริมสร้าง
ความเข้าใจและเสริม
จินตนาการให้กับ
ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

สารบัญ

สารที่ ๑ พระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

พุทธประวัติ	๑
ประสูติ	๒
ตรัสรู้	๗
ปรินิพพาน	๘
สรุปสาระสำคัญ	๙
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๐
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง	๑๑
พุทธสาวก	๑๒
ชาดก	๑๕
ศาสนิกชนตัวอย่าง	๒๒
สรุปสาระสำคัญ	๒๕
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๒๖
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๒๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๒๗
พระรัตนตรัย	๒๘
โอวาท ๓	๒๙
พุทธศาสนสุภาษิต	๓๔
การสวดมนต์ แผ่เมตตา	๓๗
ความหมายและประโยชน์ของสติ	๔๓
สรุปสาระสำคัญ	๔๘
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๕๐
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๕๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

หน้าที่ชาวพุทธและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๕๑
การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด	๕๒
การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	๕๓
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๕๕
ศาสนพิธี	๖๐
สรุปสาระสำคัญ	๖๓
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๖๔
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๖๔

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

ครอบครัวของฉัน	๖๕
โครงสร้างของครอบครัว	๖๖
บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว	๗๐
สิทธิของสมาชิกในครอบครัว	๗๒
สมาชิกที่ดีของครอบครัว	๗๔
ครอบครัวประชาธิปไตย	๗๗
สรุปสาระสำคัญ	๗๙
กิจกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ : สมุดบันทึกครอบครัวของฉัน	๘๑
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๘๒
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๘๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

โรงเรียนของเรา	๘๓
โครงสร้างของโรงเรียน	๘๔
บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในโรงเรียน	๘๖
สิทธิและหน้าที่ของตนเองในโรงเรียน	๘๘
สมาชิกที่ดีของโรงเรียน	๙๐
โรงเรียนประชาธิปไตย	๙๒
สรุปสาระสำคัญ	๙๖
กิจกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ : ประชาธิปไตยในห้องเรียน	๙๘
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๙๙
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๙๙

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

ชุมชนที่มีความสุข	๑๐๐
ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน	๑๐๑
การทำงานอย่างสุจริต	๑๐๕
สรุปสาระสำคัญ	๑๐๗
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๐๘
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๐๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า	๑๐๙
สินค้าและบริการที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน	๑๑๐
ที่มาของสินค้าและบริการ	๑๑๔
การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า	๑๑๖
การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	๑๑๗
ออมได้ใช้เป็น	๑๒๐
สรุปสาระสำคัญ	๑๒๔
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๒๖
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๒๖

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙

วัน เดือน ปี ตามปฏิทิน และช่วงเวลาในชีวิตประจำวัน	๑๒๗
วัน เดือน ปี ตามปฏิทิน	๑๒๘
วัน เดือน ปี ตามแบบสุริยคติ	๑๓๐
วัน เดือน ปี ตามแบบจันทรคติ	๑๓๔
ช่วงเวลาในชีวิตประจำวัน	๑๓๘
การลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน	๑๔๑
สรุปสาระสำคัญ	๑๔๓
กิจกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ : นาฬิกาจานกระดาษ	๑๔๕
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๔๖
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๔๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐

ประวัติความเป็นมาของตนเอง และครอบครัว	๑๔๗
วิธีการสืบค้นประวัติของตนเองและครอบครัว	๑๔๘
ประวัติความเป็นมาของครอบครัว	๑๕๒
การเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว	๑๕๔
สรุปสาระสำคัญ	๑๕๗
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๕๘
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๕๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑

ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา	๑๕๙
การดำเนินชีวิตในอดีตกับปัจจุบัน	๑๖๐
สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง	๑๖๔
เหตุการณ์สำคัญในครอบครัว	๑๖๘
สรุปสาระสำคัญ	๑๗๒
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๗๓
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๗๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒

ชาติไทยและแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของเรา	๑๗๔
ธงชาติไทยและเพลงชาติไทย	๑๗๕
พระบรมฉายาลักษณ์และเพลงสรรเสริญพระบารมี	๑๗๘
ศาสนสถานและศาสนวัตถุ	๑๘๐
ภาษาไทยและอักษรไทย	๑๘๑
แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	๑๘๕
ความภูมิใจในท้องถิ่นของเรา	๑๙๒
สรุปสาระสำคัญ	๑๙๕
กิจกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ : ฉันภูมิใจในชาติไทย	๑๙๗
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๙๘
คำถามพัฒนากระบวนการคิด	๑๙๘

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๗

เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ๑๙๙

- สิ่งเกิดสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ๒๐๐
- จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัว ๒๐๒
- สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ๒๐๔
 - สรุปสาระสำคัญ ๒๐๘
 - กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๒๐๙
 - คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด ๒๐๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๘

แผนผังและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ๒๑๐

- ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ๒๑๑
- ทิศ ๒๑๘
- แผนผัง ๒๒๒
 - สรุปสาระสำคัญ ๒๒๔
 - กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๒๒๕
 - คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด ๒๒๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๙

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ๒๒๖

- สภาพอากาศในรอบวัน ๒๒๗
- กลางวันและกลางคืน น้ำค้าง
- เมฆ ฝน ลม ๒๓๒
- สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง ๒๓๖
- อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ๒๓๘
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ๒๔๑
 - สรุปสาระสำคัญ ๒๔๓
 - กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๒๔๕
 - คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด ๒๔๕

บรรณานุกรม

๒๔๖

พุทธประวัติ

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

✓ บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสนาที่ตนนับถือโดยสังเขป (ส ๑.๑ ป. ๑/๑)

แนวคิด

พุทธประวัติ คือ ประวัติของพระพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจึงควรศึกษาและเข้าใจเพื่อนำแนวคิดที่ได้รับมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

สาระการเรียนรู้

๑ ประสูติ

๒ ตรัสรู้

๓ ปรีนิพพาน

คำถามนำทเรียน

ประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร

๑

ประสูติ

พระพุทธเจ้า ทรงมีพระนามเดิมว่า **สิทธัตถะ** (สิต-ทัด-ทะ) แปลว่า ผู้สำเร็จตามความตั้งใจ เป็นพระราชโอรส (ลูกชาย) ของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา กษัตริย์เมือง กบิลพัสดุ์ (กะ-บิณ-สะ-พัต) ประสูติเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ณ ลุมพินีวัน (ปัจจุบันเรียกว่า “รุมมินเด” ตั้งอยู่ที่ประเทศ เนปาล)

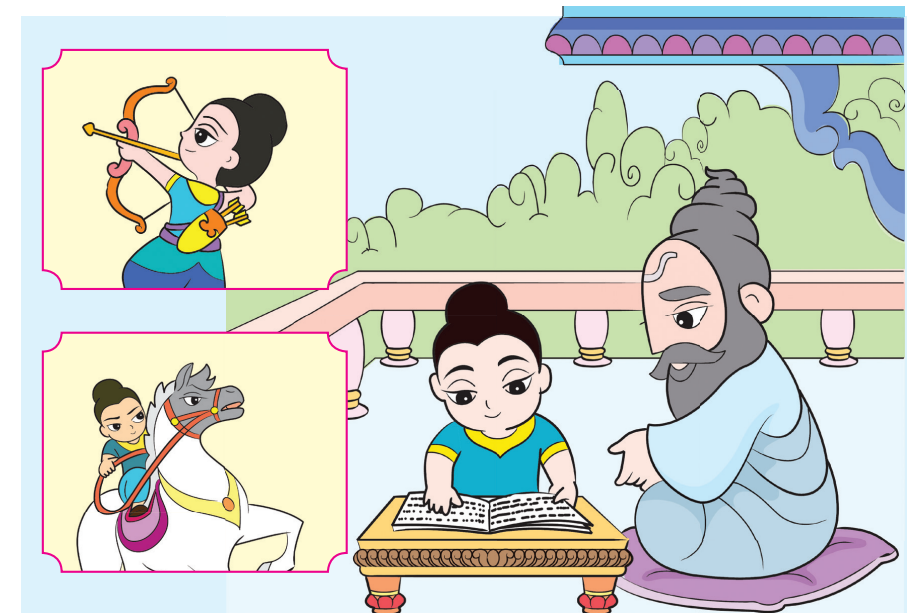

เหตุการณ์หลังประสูติ

☞ **ภายหลังประสูติได้ ๗ วัน** พระราชมารดาสิ้นพระชนม์ พระองค์จึงต้องอยู่ในความดูแลของน้ำ คือ พระนางมหาปชาบดีโคตมี (มะ-หา-ปะ-ชา-บอ-ดี-โค-ตะ-มี)

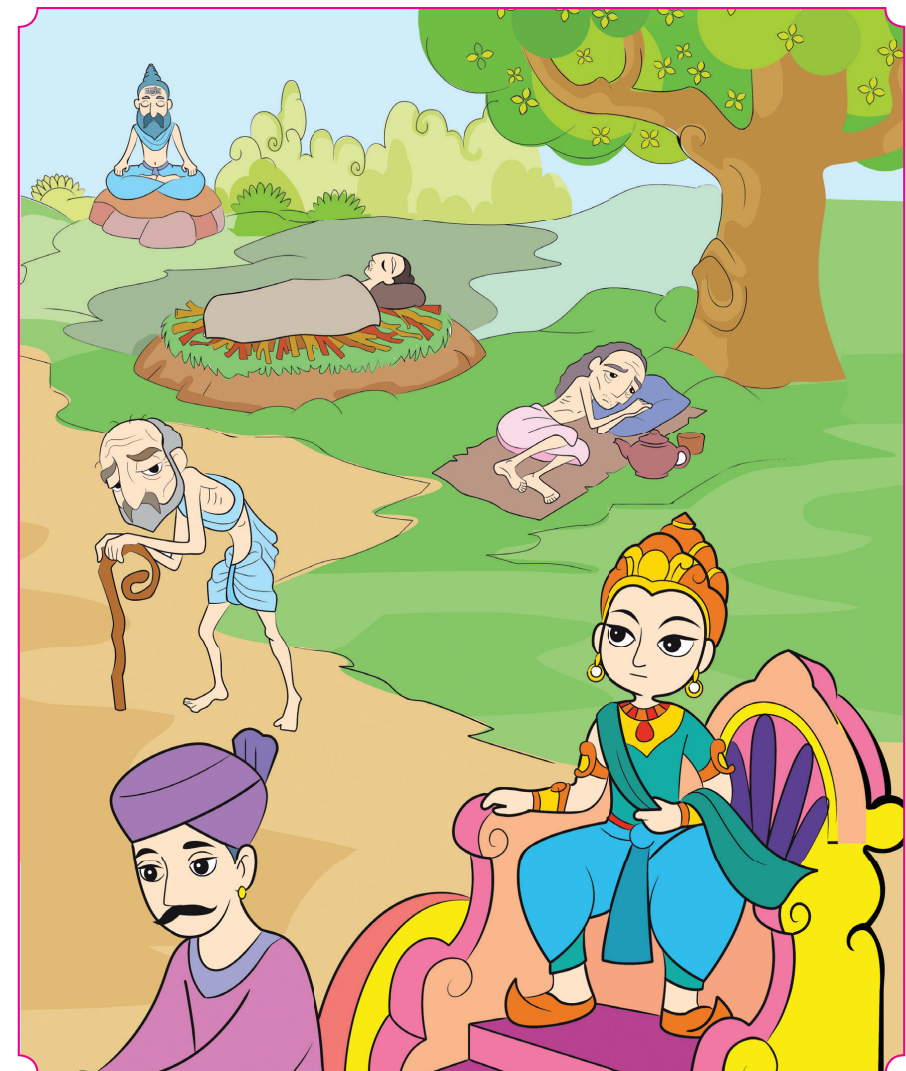
☞ **พระชนมายุได้ ๗ พรรษา** ทรงเข้าศึกษาในสำนักของครุวิศวามิตร (วิด-สะ-วา-มิด) จนจบการศึกษา

❀ พระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา เข้าพิธีอภิเษกสมรส (อะ-พิ-เสก-สม-รด) กับพระนางยโสธรา (ยะ-โส-ทะ-รา) หรือพิมพา มีพระโอรส ทรงพระนามว่า “ราहुล”

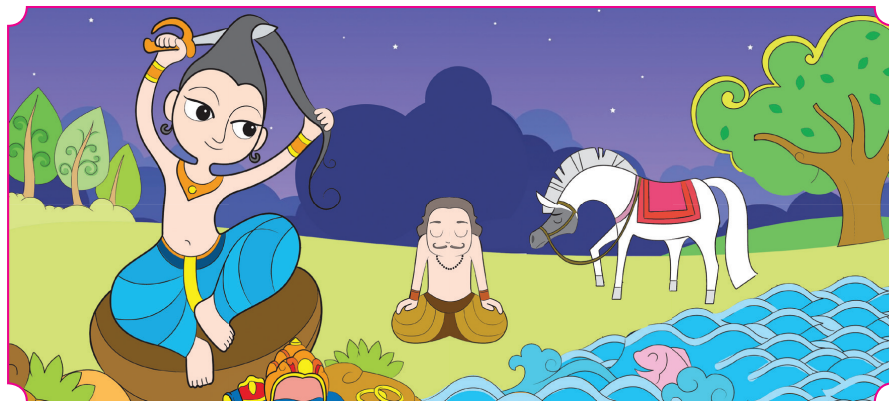

❀ วันหนึ่งเจ้าชายออกไปเที่ยวชมเมือง ระหว่างทางได้พบเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช ภาพดังกล่าวทำให้เจ้าชายเกิดความหดหู่ใจและเบื่อหน่าย คิดจะออกบวช

๕ พระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา เสด็จออกผนวช (ผะ-หนด) เพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ตามพระประสงค์ของพระองค์

และได้นำเพ็ญเพียรด้วยการบำเพ็ญทุกรกิริยา (ทุก-กะ-ระ-กิ-ริ-ยา) เช่น การกลั่นลมหายใจ การอดอาหารจนร่างกายซูบผอม แต่ก็ยังไม่สามารถค้นพบทางพ้นทุกข์ได้ จึงทรงเลิกรวิธการดังกล่าว หันมาบำเพ็ญเพียรด้วยการนั่งสมาธิ

พระพุทธศาสนา

ตรัสรู้

พระชนมายุ ๓๕ พรรษา ทรงค้นพบทางพ้นทุกข์ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ที่ได้ตั้งพระศรีเมหาโพธิ์ ไกลริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา (เน-รัน-ชะ-รา) เมืองพาราณสี (พา-รา-นะ-สี) ปัจจุบันตั้งอยู่รัฐพิหาร (พิ-ห่าน) ประเทศอินเดีย

หลังจากตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ได้ทรงสั่งสอน
ประชาชนตามเมืองต่าง ๆ เป็นเวลา ๔๕ ปี **เมื่อพระชนมายุ**
ได้ ๘๐ พรรษา จึงปรีนิพพาน (ปะ-ริ-นิบ-พาน) เมื่อวันเพ็ญ
ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ที่ป่าสาละ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดีย

สรุปสาระสำคัญ

พุทธประวัติ

ประสูติเมื่อ
วันขึ้น ๑๕ ค่ำ
เดือน ๖

ภายหลังประสูติ ๗ วัน

พระราชมารดา
สิ้นพระชนม์ พระองค์
จึงต้องอยู่ในความดูแล
ของนาง คือ พระนางมหาปชาบดีโคตมี

ประสูติ

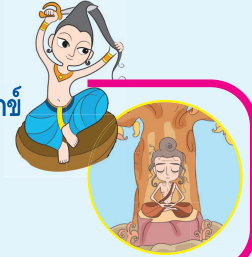
เหตุการณ์หลังประสูติ

พระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา
ทรงอภิเษกสมรส
มีพระโอรส
พระนามว่า “ราहुล”

พระชนมายุได้ ๗ พรรษา
ทรงเข้าศึกษาในสำนักของ
ครุวิศวามิตร

พระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา เสด็จออกผนวช
เพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์และได้บำเพ็ญเพียร
ด้วยการบำเพ็ญทุกรกิริยา แต่ก็ยังไม่พบทางพ้นทุกข์
จึงทรงหันมาบำเพ็ญเพียรด้วยการนั่งสมาธิ

ตรัสรู้

พระชนมายุ ๓๕ พรรษา
ทรงค้นพบทางพ้นทุกข์
ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
เมื่อวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ
เดือน ๖ ที่ใต้ต้น
พระศรีมหาโพธิ์
เมืองพาราณสี

พระชนมายุ ๘๐ พรรษา
ปรีนิพพาน
เมื่อวันเพ็ญขึ้น
๑๕ ค่ำ เดือน ๖
ที่ป่าสาละ เมืองกุสินารา

ปรีนิพพาน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เรื่อง เรียนรู้ประวัติของพระพุทธเจ้าจากภาพ

ขั้นตอนที่ ๑ การคิด

นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม นักเรียนแต่ละกลุ่มดูภาพพุทธประวัติที่ครูแจกให้ซึ่งเหมือนกันทุกกลุ่ม กลุ่มละ ๓ ภาพ แล้วช่วยกันคิดว่าภาพทั้ง ๓ เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติอย่างไร

ขั้นตอนที่ ๒ ลงมือปฏิบัติ

- นักเรียนแต่ละกลุ่มเรียงลำดับภาพพุทธประวัติที่ครูแจกให้
- นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนอธิบายเหตุการณ์ในภาพว่าเกี่ยวกับพุทธประวัติอย่างไร พร้อมระบายสีภาพให้สวยงาม

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอผลงาน นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

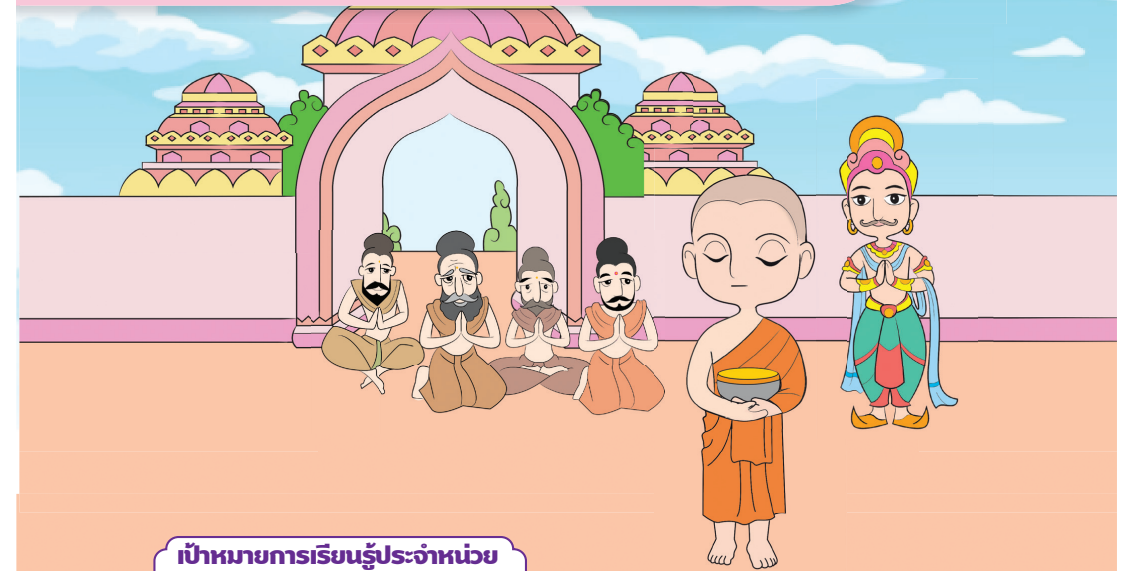
ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วม นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่เพื่อน ๆ นำเสนอ และร่วมกันประเมินผล

คำถามพัฒนากระบวนการคิด

- ๑ คำว่า **สิทธัตถะ** มีความหมายอย่างไร
- ๒ เพราะเหตุใดเจ้าชายสิทธัตถะจึงตัดสินใจออกบวช
- ๓ การบำเพ็ญทุกรกิริยา คือการกระทำอะไรบ้าง และเป็นทางพ้นทุกข์หรือไม่
- ๔ พระพุทธเจ้าทรงค้นพบทางพ้นทุกข์ด้วยวิธีการใด

พุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

- ✓ ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส ๑.๑ ป. ๑/๒)

แนวคิด

พุทธสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง คือ บุคคลที่นับถือ ฟังและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ชาดก คือ เรื่องราวในอดีตของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นข้อคิดที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

สาระการเรียนรู้

พุทธสาวก

ชาดก

ศาสนิกชนตัวอย่าง

คำถามนำบทเรียน

คุณธรรมใดที่นักเรียนควรนำมาใช้
ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

๑

พุทธสาวก

พุทธสาวก คือ ประวัติสาวกของพระพุทธเจ้าที่มีชีวิตอยู่
ร่วมสมัยกับพระองค์ ซึ่งมีแนวคิดและวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็น
ประโยชน์ให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อนำมาเป็นแบบอย่าง
ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนต่อไป

สามเณรบัณฑิต

สามเณรบัณฑิตเกิดในครอบครัวที่ดูแล อุปถัมภ์พระสารีบุตร
เมื่ออายุได้ ๗ ปี ได้บรรพชา (บั้น-พะ-ชา) เป็นสามเณร
โดยมีพระสารีบุตรเป็นผู้บวชให้

วันหนึ่งขณะออกบิณฑบาต (บิณฑ-ทะ-บาต) ไปกับ
พระสารีบุตร สามเณรบัณฑิตเห็นชาวบ้านกำลังทอน้ำจากคลอง
เข้าไปที่นาของตน เห็นช่างไม้กำลังตัดไม้ให้ตรงเพื่อทำเป็นลูกศร
เห็นช่างเกวียนกำลังถากไม้ให้โค้งเพื่อทำล้อเกวียน

สามเณรถามพระสารีบุตรว่า
พวกเขาเหล่านั้นกำลังทำอะไร
พระสารีบุตรได้ตอบว่า
พวกเขาเหล่านั้นกำลังทำงาน
สามเณรถามว่า
สิ่งของที่พวกเขากำลังทำมีชีวิต
จิตใจไหม
พระสารีบุตรตอบว่า
ไม่มี

น้ำไม่มีชีวิตจิตใจ คนยังสามารถทำให้น้ำไหลเข้านาได้
 ลูกศรไม่มีชีวิตจิตใจ คนยังดัดให้ตรงได้ ไม่มีชีวิตจิตใจ
 คนยังดัดให้เป็นรูปร่างตามต้องการได้ คนที่มีชีวิตจิตใจ
 ทำไมจึงไม่สามารถบังคับจิตใจของคนตามที่ต้องการได้

เมื่อสามเณรคิดได้จึงลงมือปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดโดยมี
 พระสารีบุตรคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่นานสามเณรบัณฑิตก็ได้
 บรรลุเป็นพระอรหันต์ (อะ-ระ-หัน)

❧ คุณธรรมที่ควรถือเป็นแบบอย่าง ในการดำเนินชีวิต

๑ เป็นเด็กดี ไม่ดื้อรั้น เชื่อฟัง และปฏิบัติ
 ตามคำสอนของพ่อแม่และครูอาจารย์

๒ เป็นเด็กฉลาด ช่างสังเกต ชักถาม
 เพื่อหาความรู้และตอบข้อสงสัยของตนเอง

๓ เป็นเด็กช่างคิด พยายามหาเหตุผล
 ว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เพื่อค้นหาความจริง

กิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้

นักเรียนร่วมกันบอกว่า สามเณรบัณฑิตมีคุณธรรมเรื่องใดบ้าง

๒

ชาดก

ชาดก คือ เรื่องเล่าถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่ทรง
 บำเพ็ญบารมีด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชาวพุทธได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อนำ
 มาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

สุวรรณสาม

สุวรรณสาม (สุ-วัน-นะ-สาม) เป็นลูกของฤๅษีตาบอด
 อาศัยอยู่ในป่าชานเมืองพาราณสี (พา-รา-นะ-สี) เป็นเด็กดี
 เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ เป็นเด็กกตัญญูกตเวที เพราะดูแล
 พ่อแม่ที่ตาบอด และเป็นเด็กที่มีเมตตาไม่ว่าจะไปไหนจะมีฝูงสัตว์
 น้อยใหญ่เดินตามเสมอ

